

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Dziecka

Mikołaj Pawlak

Warszawa, 28 października 2020 roku

ZSS.422.13.2020.AG

**Pani
Marlena Małąg
Minister Rodziny i Polityki Społecznej**

Szanowna Pani Minister,

prawo będące regulatorem życia społecznego w sposób szczególny winno odnosić się do dzieci jako do osób wymagających specjalnej ochrony. Dlatego muszę zwrócić uwagę Pani Minister na kolejne zagadnienie – wymagające pilnych działań naprawczych – w obrębie „pieczy bieżącej”, co do której kierowałem niedawno swoje wnioski i postulaty w wystąpieniu z dnia 16 września 2020 r.¹

Spośród opiekunów pieczy bieżącej, którym na mocy prawomocnego orzeczenia sądu rodzinnego powierzono opiekę nad dzieckiem, znajduje się grupa, która po uzyskaniu administracyjnych decyzji odmownych w przedmiocie ustalenia uprawnienia do świadczenia wychowawczego², „Dobry Start”³, jak również świadczenia rodzinnego⁴, złożyła wniosek o ustanowienie się rodziną zastępczą dla dziecka.

Według prawa umieszczenie w pieczy zastępczej następuje „na podstawie orzeczenia sądu”, a świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej przysługuje „od chwili jego faktycznego umieszczenia w niej”⁵.

Czas oczekiwania na rozpoznanie przez sąd wniosku o ustanowienie dla dziecka rodziny zastępczej jest znacznie rozciągnięty, a przy obecnej sytuacji epidemicznej w kraju ulega dalszemu wydłużeniu. Czas od momentu uzyskania decyzji odmownych ww. świadczeń

¹ Znak sprawy ZSS.422.7.2019.AG

² Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2019 r. poz. 2407, z późn. zm.).

³ Uchwała nr 80 Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie ustanowienia rządowego programu "Dobry start" (M. P. z 2018 r. poz. 514).

⁴ Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 111, z późn. zm.).

⁵ Art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 8210, a art. 80 normuje zasady przyznawania świadczeń na pokrycie kosztów utrzymania dziecka w pieczy zastępczej realizowanej w formie rodzinnej).

do uzyskania orzeczenia sądu w przedmiocie ustanowienia rodziny zastępczej przez część opiekunów pieczy bieżącej wykorzystywany jest na postępowanie odwoławcze, które inicjują swoimi odwołaniami przed Samorządowym Kolegium Odwoławczym lub skargami kierowanymi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, a część oczekuje, co należy podkreślić, na kolejne orzeczenie sądu rodzinnego o powierzenie im dziecka, ale już w pieczę zastępczą.

Powyższe oznacza, że w obrocie prawnym po wydaniu postanowienia przez sąd rodzinny o ustanowieniu rodziny zastępczej znajdują się dwa prawomocne orzeczenia sądu odnoszące się do czasu faktycznego umieszczenia dziecka w rodzinie. Pierwsze powierzenie dziecka pod opiekę bieżącą (pierwszy okres, kiedy małoletni przebywa w domu opiekuna) i kolejne ustanawiające dla dziecka rodzinę zastępczą także odnoszące się do czasu jego umieszczenia w rodzinie. Przy czym w obecnym stanie prawnym tylko orzeczenie ustanawiające rodzinę zastępczą upoważni opiekuna do uzyskania świadczeń na dziecko.

Mając to na uwadze, wskazać należy, że okres przebywania dziecka pod opieką nie biegnie od momentu wydania przez sąd drugiego orzeczenia (ustanowienia rodziny zastępczej), a już od pierwszego (ustanowienia pieczy bieżącej). Nie należy także tracić z pola widzenia, że w wielu wypadkach dziecko dużo wcześniej zanim sąd rodziny wyda jedno w powyższych orzeczeń przebywa w domu opiekuna⁶.

Stąd też należy rozważyć, czy wypłata świadczeń na podstawie orzeczenia o ustanowieniu rodziny zastępczej nie powinna biec od momentu faktycznego umieszczenia dziecka w rodzinie, ale na podstawie orzeczenia o pieczy bieżącej. Odniesienie się bowiem jedynie do okresu oddania dziecka w pieczę zastępczą powoduje przyjęcie nieprawdziwego okresu, od którego dziecko przebywa w rodzinie.

W myśl art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 821) umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej następuje na podstawie orzeczenia sądu, z zastrzeżeniem ust. 2 oraz art. 35a, art. 58 ust. 1 pkt 2 i 3 i art. 103 ust. 2 pkt 2 i 3.

⁶ Podkreślić należy, że w praktyce zakres obowiązków opiekuna pieczy bieżącej związanych z wykonywaniem pieczy obejmuje kompleksowe i nieprzerwane starania obejmujące wszelkie aspekty bieżącego utrzymania i opieki nad dzieckiem. Biorąc pod uwagę wyłącznie kwestie faktyczne sprawowania pieczy, niczym nie różni się ona od obowiązków wykonywanych w ramach sprawowania władzy rodzicielskiej czy pieczy zastępczej, które uprawniają do ubiegania się o dofinansowanie wydatków związanych z utrzymaniem dzieci w przewidzianych przez prawo formach.

Omawiana regulacja nie odwołuje się jedynie do orzeczeń sądu opiekuńczego (rejonowego) wydanych na podstawie art. 109 § 2 pkt 5 k.r.o. Ustawodawca w art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej posłużył się zwrotem „umieszczenie w pieczy zastępczej następuje na podstawie orzeczenia sądu”, co oznacza, że *każde orzeczenie sądu, w wyniku którego następuje powierzenie realizacji funkcji opiekuńczych i wychowawczych nad małoletnim, mające charakter powierzenia pieczy zastępczej, uprawniać może do uznania, iż rodzinie powierzono tymczasowo pełnienie funkcji rodziny zastępczej w rozumieniu art. 90 ustawy, co stanowiłoby podstawę przyznania świadczeń, o których mowa w art. 80 ust. 1 pkt 1 ustawy*⁷.

Prawa dziecka należą do najistotniejszych i najbardziej wymagających regulacji zarówno na arenie międzynarodowej, jak i w ustawodawstwie krajowym. Zarówno w Konwencji o prawach dziecka⁸, jak i w prawie polskim⁹ wyrażony został nakaz kierowania się dobrem dziecka. Klauzula dobra dziecka wypełniana jest treścią przez doktrynę oraz judykaturę. Dobro dziecka stanowi wartość nadrzędną, inne dobra i interesy nie powinny mieć pierwszeństwa przed tą zasadą¹⁰.

Na podstawie art. 10a i art. 11 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2020 r. poz. 141) uprzejmie proszę Panią Minister o dokonanie analizy przedstawionego problemu i uwzględnienie postulatu wypłaty świadczeń dla opiekunów pieczy bieżącej, którzy złożyli wniosek o ustanowienie się rodziną zastępczą od momentu faktycznego/rzeczywistego przebywania dziecka pod ich opieką.

Z poważaniem

Rzecznik Praw Dziecka

Mikołaj Pawlak

⁷ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Łodzi z 14 listopada 2019, sygn. akt II SA/Łd 505/19, LEX nr 2745635.

⁸ Art. 3 Konwencji o prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526, z późn. zm.).

⁹ Art. 72 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.).

¹⁰ Szerzej na ten temat K. Mendecka, Klauzula Dobra Dziecka w Konwencji o Prawach Dziecka i w Prawie Polskim (Wybrane Problemy), Acta Universitatis Lodzensis Folia Iuridica 77, 2016.

Potwierdzam zgodność kopii wydruku z dokumentem elektronicznym:

Identyfikator dokumentu	272289.850860.1589585
Sygnatura dokumentu	ZSS.422.13.2020
Data dokumentu	2020-10-28
Skrót dokumentu	1282BEA492E07BF0EE0DB3FFB0FFD31F73D07042
Wersja dokumentu	1.9
Data podpisu	2020-10-28 10:42:48
Podpisane przez	MIKOŁAJ PAWEŁ PAWLAK Rzecznik Praw Dziecka

EZD 3.100.1.1.8983

Zgodnie z Zarządzeniem Nr 1 Rzecznika Praw Dziecka z dnia 2 stycznia 2015 roku wprowadzającym w Biurze Rzecznika Praw Dziecka system Elektronicznego Zarządzania Dokumentacją, pismo podpisane elektronicznym podpisem kwalifikowanym nie wymaga podpisu własnoręcznego jako właściwie zatwierdzone w systemie teleinformatycznym BRPD.